

Atf (cite): Erdoğan, Songül (2023). Türkçedeki “su” ve suyun terim olarak örme, dokuma ve işleme sanatlarına yansımaları, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 7, 39-59. doi: 10.48147/dada.1368005.

Türkçedeki “Su” ve Suyun Terim Olarak Örme, Dokuma ve İşleme Sanatlarına Yansımaları

Songül ERDOĞAN¹

Türkçedeki “Su” ve Suyun Terim Olarak Örme, Dokuma ve İşleme Sanatlarına Yansımaları

Özet

Su olmadan hayatın devam ettirilmesi düşünülemez. Bu sebeple su, insanlığın her döneminde temel ihtiyacı olmuş, insanı maddi ve manevi yönden beslemiştir. Su ve insanlığın ayrılmaz birlikteliği, ortaya çıkarılan sanat eserlerine de yansımıştır. Dokuma, örme, işleme gibi el sanatlarında da bu birlikteliğin izlerini görmek mümkündür. Özellikle dokumacılıkta birçok su motifi bulunmaktadır. Bu motifler çeşitli nitelikleri dikkate alınarak adlandırılmış, bu adlandırmalar da Türkçenin söz varlığında önemli bir yer tutmuştur. Bu çalışmada Türklerde suyun önemine, “su” ile ilgili tanımlamalara ve dönemlere göre kullanımına değinildikten sonra bir terim olarak el sanatlarında kullanımına yer verilmiştir. Kaynaklarda geçen su ve su yolu motifi adları tablo ile gösterilerek günümüzde en çok kullanılan Derleme Sözlüğü, Tarama Sözlüğü ve Güncel Türkçe Sözlüğe yansımaları açısından değerlendirilmiştir. Göstergibilim ve yapı bakımından değerlendirilen su ve su yolu adlarının Türk dilinin söz varlığında önemli bir yere sahip olduğu, su ve su yolu ile adlandırmalar yapılırken su ile ilgili inanmaların da etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Su, Su yolu motifleri, Söz varlığı, Türk dili, Dokuma

"Water" in Turkish and Its Reflection on Knitting, Weaving and Processing Arts as a Term

Abstract

It is unthinkable to sustain life without water. For this reason, water has been the basic need of mankind in every period and has fed people materially and spiritually. The inseparable unity of water and human beings is also reflected in the works of art created. It is possible to see traces of this unity in handicrafts such as weaving, knitting and embroidery. There are many water motifs especially in weaving. These motifs have been named by taking into account their various qualities, and these names have an important place in the Turkish vocabulary. In this study, the importance of water in Turks, definitions related to "water" and its use according to periods are mentioned, and then its use in handicrafts as a term is given. The names of water and waterway motifs mentioned in the sources are shown in a table and evaluated in terms of their reflection in the Compilation Dictionary, Scanning Dictionary and Current Turkish Dictionary, which are the most widely used dictionaries today. It has been seen that the names of water and waterway, which are evaluated in terms of semiotics and structure, have an important place in the vocabulary of Turkish language, and that beliefs about water are also effective when naming water and waterway.

Key Words: Water, Waterway motifs, Vocabulary, Turkish language, Weaving

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Evrende hayatın esaslarını oluşturan, canlılar için vazgeçilmez unsurlar vardır. Bunlar genellikle toprak, su, hava ve ateş şeklinde dört element olarak bilinmektedir. Bu elementler birçok medeniyette kutsal sayıldığı gibi Türkler arasında da kutsal sayılmıştır.

¹ Doç. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, songultanboga@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-5355-9399

Makale Geliş Tarihi (Received): 28.09.2023 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 03.11.2023

Batı Göktürkler, dört unsur olan ateş, su ve havayı takdis edip toprağa büyük önem vermişlerdir. Bu bazen toprak, su, ateş, ağaç şeklinde dörtlü, bazen de toprak, su, ağaç, ateş ve demir veya toprak, su, ateş ağaç ve rüzgâr şeklinde beşli olarak telakki edilmiştir (Ocak, 1983: 183). İnsanoğlunun yaşam döngüsünde etkili olan bu elementler, onların ruhuna da yansiyarak inanç sistemlerinde de etkin bir rol oynamışlardır. Bu elementler içerisinde su, diğer elementlere göre insan hayatında daha çok yer edinmiş, dinden, güzel sanatlara, ziraattan mimariye birçok alan için de araştırma sahası ortaya çıkarmıştır.

Suyun canlılarının temel yaşam kaynağı olduğunu, fark eden insanoğlu, suya birtakım mitolojik özellikler yüklemiş ve onu yaşamın sembolü olarak görmüştür. Su kaynakları kutsal yerler olarak algılanmış, ırmaklar, göller ve denizler tanrıların yaşadığı özel alanlar olarak görülmüştür (Ulutürk, 2010: 1). Ulutürk, dinler tarihinde de suyun doğumun ve yeniden doğuşun kaynağı olduğunu dile getirmektedir (2010:1). Doğumda bebekten önce gelen “amniyon sıvısı” görüldüğü zaman Anadolu insanının “*suyu geldi, bebek geliyor.*” şeklinde bir beklentiye girmesi de suyun doğumun müjdecisi olduğu yönünde bir delil olabilir.

Su, çok tanrılı inançlarda olduğu gibi tek tanrılı dinlerde de hayatın başlangıcı ve kaynağıdır. Dolayısıyla kutsaldır. Örneğin İncil’de “*Yaratılış*” ve “*Levetikus*” bölümlerinde su, “*Tanrı’nın lütfü*” olarak ifade edilmiştir (Demir, 2019: 28). Anadolu’da “*Su gibi aziz ol.*” şekline yapılan iyi niyet temennilerinde de suyun kutsallığına dikkat çekilmektedir.

Su ve su kaynakları geçmişte ve günümüzde birçok mucizenin de gerçekleştiği yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hz. Musa’nın, Hz. Muhammed’in, Hz. Nuh’un göstermiş olduğu mucizelerde su ve su kaynaklarını görmek mümkündür.

Musikî ve su arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışan Akpınar, suyun sakinleştirici, mutluluk verici, sevgi ile ilgili düşünceleri temsil eden, sempati ve duygudaşlık yayan, tedavi edici ve şifa verici özelliğe sahip olduğunu, su elementi ile su niteliği taşıyan insan sesi ve Uşşâk makamı arasında bir ilişki kurulduğunu da belirtmiştir (Akpınar, 2021: 165). Bu bağlamda ruhu kulakla beslenen ve bedeninin büyük bir bölümü sudan oluşan insanın su kenarlarında daha huzurlu olması, banyo sonrası duyduğu rahatlama, “*içine su serpilmek*” deyimini de su ve insan ilişkisini yansıtmaya açısından değerlendirilebilir.

Türkler arasında yer gök tanrılarının dışında, vatani temsil eden birtakım yer-sular vardır. Türklerin yaşadığı coğrafyalarda dağlar, sular, nehirler ve kaynaklar birer tanrı adını taşırlar. Yer-sular, ülkelere göre değişir. Bunlar insanlara en yakın olan tanrılardır. İnsanlar bunlarla aracısız münasebette bulunabilirler. Bu tanrılar, oymakların ve boyların ataları gibi önemlidir. Bu yüzden Türklerde tabiatın güzellikleri, tepeler, su kaynakları kutsallaştırılmış ve bu suretle Türk, vatanına ilahi bağ ile bağlanmıştır (Oymak, 2010: 38).

Türkler, yüksek dağları ve pınarları iyi ruhların makamı saymışlar, bunlara yer-sub deyip, bu mekânlarda tanrıya dua ederek kurbanlar kesmişlerdir (Turan, 1994: 51). Bugün Anadolu’da görülen yağmur duası için yükseklere çıkma, “*dede*” adı verilen yüksek yerlerde bulunan ziyaret yerlerine gitme bu inanın bir devamı olarak sürdürülmektedir.

Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri su kültü ritüelleri, Anadolu'da da devam etmiştir. Örneğin Başkurtlar bir gölde veya ırmakta ilk kez yıkandıklarında suya kıyafetlerinden bir parça atarlardı. Düğünlerde gelinler, düğünün ilk gününde “*hu köründürü/su gösterme*” denilen bir törenle bir göl ya da nehir kenarına götürülür, gelinin üzerinden bir eşya suya atılır ve yaşlı bir kadın; “*ataylardan kalgan hu, ineylerden kalgan hu/babalardan kalan su analardan kalan su*” diyerek tören tamamlanırdı. Bu âdet günümüzde hâlen Hıdırellez günlerinde dileklerin kâğıtlara yazılıp suya bırakılması ile devam etmektedir (Demir, 2019: 31).

Türk halk kültüründe birçok alanda “su” motifine rastlamak mümkündür. Bu alanla ilgili olarak Nagihan Baysal'ın “Türk Halk Kültüründe Su” başlıklı çalışması araştırmacılara birçok açıdan yardımcı olabilecek nitelikte bir kaynaktır. Fakat bu çalışmada el sanatları ile ilgili bölümde kısmen su motifine yer verilse de su ve suyolu motif adlarına ve bunlarla ilgili değerlendirmelere yer verilmemiştir.

Terim; bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uğraşı alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel biçim ve anlamları ifade eder (Karaağaç, 2013:798). Her alanın ve meslek grubunun kendine özgü terimleri vardır. Terimlerin birçoğu günlük hayatta kullandığımız sözcüklere yeni anlamların yüklenmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda terim olarak ortaya çıkan ve kendi içerisinde yeni sözcüklerin türetilmesine zemin hazırlayan kelimelerden birisi de “su”dur. Bu çalışmada halı, kilim, oya, nakış gibi el sanatlarında ana desenin bir parçası olan kenar suları ve bu kenar sularında kullanılan motif adlarına yer verilecektir.

Su sözcüğü ile ilgili kullanıldığı alanlara bağlı olarak farklı tanımlamaları görmek mümkündür. Bu tanımlamalar içerisinde bizim üzerinde durmak istediğimiz konuya en yakın tanımlama, Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü kategorisinde, *Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü*'nde “Şerit biçiminde kenar süslemesi” olarak tanımlamadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Orhan Acıpayamli'nin hazırlamış olduğu *Zanaat Terimleri Sözlüğü*'nde “su” kavramı yerine “suyolu” kavramına yer verilmiş “Örme fanila ya da süvetere yapılan derin çizgi biçiminde motif” olarak tanımlanmıştır (Acıpayamli, 1976: 176).

Türk dilinin metinle takip edilebilen her döneminde “su” kelimesini karşılığını görmek mümkündür. Eski Türkçe döneminde, “su, sub, suv” biçiminde farklı kullanımlara sahiptir (Bayat ve Çınar, 2008: 202).

Derleme Sözlüğü'nde farklı anlamları da olmakla birlikte su, “1. Halı, perde, örtü vb. eşyaların dört kıyasına konulan çizgiler ya da çiçek biçiminde süsler 2. Kumaşlarda kenar çizgisi” olarak tanımlanmıştır (DS, 1993: 3686). Bir şerit şeklinde devam eden bu görünüme karşılık olarak “suyolu” ifadesi de kullanılmıştır.

Tarama Sözlüğü'nde su kelimesi “1. Tarz, yol, hâl, durum 2. Vakit, zaman” anlamlarında kullanılmıştır (<https://sozluk.gov.tr/>).

Tietze'nin *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*'nde "sutaşı" maddesi "giysilerin yaka, kol, gibi yerlerini süslemekte kullanılan işlemeli şerit, su yolu" şeklinde tanımlanmıştır (C6, 2021: 388)

Oya el sanatında da su ve suyla ilgili kavramları görmek mümkündür. *Türkiye Türkçesinde Oya ve Dantel El Sanatları ile İlgili Söz Varlığı* adlı çalışmada su; "1. Oyanın yazmaya veya tülbende dikilmesini kolaylaştırmak için yapılan düz zincir ya da ince bordür, dikim zinciri, gaytan, kemer, kenarlık 2. Uzun salkım şeklinde olan" ifadeleri ile tanımlanmıştır. Çalışmada su ile ilgili "suyunu çek-, suyunu git-" fiillerinin yanı sıra "sutaşı, su oyası, suyolu" gibi oya ve dantel adlarına da yer verilmiştir (Erdoğan, 2022: 110-111).

Antalya ili Manavgat ilçesinde ise "su" karşılığı olarak "dikme" sözcüğü kullanılmaktadır (Görgeç, 2021:77). Eskişehir ili Mihaliççık ilçesinde ise "su" karşılığı olarak "yolak" sözcüğüne yer verildiği görülmektedir (İleri, 2008: 299).

Dokumalarla ilgili yapılan yayınlarda "su" yerine "bordür" kullanımının da yaygın olduğu görülmektedir. Halılarla ilgili sınıflandırma yapılırken "bordürlü halılar" ve "bordürsüz halılar" olarak halılar sınıflandırılmaktadır (Yarmacı, Başaran, 2019: 152). Teknik terim olarak bordürlü ve bordürsüz halı sınıflandırmalarına yer verilse de "su" terimi ile böyle bir sınıflandırmaya literatürde yer verilmemiştir.

Dokuma, işleme, oya ve örgü gibi el sanatlarında yaygın olarak kullanılan "su" teriminin kullanım alanları incelendiğinde "kenar çizgisi, şerit" anlamında kullanıldığı görülmektedir. Bir kenar motifi olarak kullanılan su, diğer motiflerle birleşerek yeni suyolu motifleri oluşturmaktadır.

Hayattaki bütün canlıların yaşama kaynağı olan su birçok kültürde kutsal sayılmıştır. Kutsal sayılmasının yanında doğurganlığı, ilk madde olma özelliği, yol göstericiliği, canlılığı ve sürekliliği ifade etmesi, bereket sembolü olması gibi dünya mitleri için geçerli olan simgesel özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin neredeyse hepsini Türk mitoloji anlatılarında ve Eski Türk dininin çeşitli uygulamalarında görmek mümkündür (Uçar, 2020: 27). Kişinin ve ait olduğu toplumun aynası olan halı, kilim, nakış, oya vb. el sanatlarında da "su" ve "suyun simgesel özelliklerini" çok canlı bir şekilde görebiliriz.

Türk el sanatları binlerce yıllık geçmişe sahiptir. Türkler, nakış, dantel gibi bazı sanat dallarında başka milletlerden etkilenmiş olsalar da oya ve dokuma gibi sanatlara kendi imzalarını atmayı başarılabilmişlerdir. Binlerce yıllık birikimleri, farklı coğrafyalarda eserlere dönüşmüş ve bu eserlere doğrudan veya dolaylı olarak kendi kimliklerini ve ruh dünyalarını yansıtmışlardır. Mevcut bir motif veya örnek de ustası gibi tek bir zaman ve mekânla sınırlı kalmamış, çağlar ve mesafeler aşarak farklı bölgelere ulaşabilmeyi başarılabilmektedir. Bu sebeple bir motifin veya örneğin kaynağını bulabilmek için onun gelişim sürecine tanıklık etmek veya bu sürecin izini çok iyi sürebilmek gerekir. Motifleri anlamsal olarak değerlendirebilmek için bu iz sürmeyi çok yönlü yapmak gerekir. Ortaya konan bir eserde toplumun sosyolojik yapısını, dokuyanın ruh dünyasını, yörenin bitki örtüsünü, koruyucu ruhları vb. birçok unsuru görmek mümkündür.

Bu çalışmada canlı yaşamının temel kaynağı olan suya, suyun el sanatlarındaki kullanımına ve su ile ilgili motif adlarına yer verilmiştir. Türk dilinde motif adlarının tespitinde farklı kaynaklar incelenmiş olsa da bu alanla en kapsamlı çalışma olması sebebiyle Mustafa Karataş'ın "*Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları –Anadolu Sahası*" adlı çalışması suyla ilgili motif adlarına ulaştığımız temel kaynak olmuştur. Bu kaynakta olmayan taradığımız diğer eserlerde çıkan su ve suyolu ile ilgili adlandırmalar da kaynak verilerek gösterilmiştir. Bu alışma ile Türk dilinin bu alandaki söz varlığı ortaya konulmaya ve el sanatlarındaki adlandırmalarda da kültürel yapının ve inanmaların etkili olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2. Göstergibilim Açısından Su ve Suyolu Motifleri

Özellikle halı ve kilim dokumalarında su ve suyolu motifleri kendine has anlamlar taşıtmaktadır. Toplumun bilinçaltını yansıtan bu göstergeler yaşanılan bölge ve kültür hakkında ipuçları vermektedirler. Burada verdiğimiz su ve suyolu motiflerinin ne kadarının gösterge olarak kullanıldığı bilinmemekle beraber bazı suyolu motifleri ve bunlarla verilmek istenen mesajlar řu şekilde verilebilir:

2.1. Deveboynu (Devetabanı): Deveboynu kenar sularında kullanılan bir suyolu motifi- dir. Develerin ağır aksak yürümelerini temsil eder. Anadolu'da yaygın olarak kullanılan bu motif, beylik ve hükümdarlığı sembolize etmektedir. Bağımsız ya da birbirini takip eder şekilde görülür (Kaplanoğlu, 2010: 66).

2.2. Yedisulu motifi: Halı kenarlarını kaplayan yedi şeritten oluşan motif kümesine "Yedisu" adı verilmektedir. Yağcıbedir halılarında sık görülmekle beraber farklı bölge halılarında da görebildiğimiz bu yedisu motifi, arınma, bilgelik, erdem, yaşam, nazardan korunma, yedi kat gökyüzünün simgesi olma gibi anlamlar taşıtmaktadır (Bozkurt, 2020:715). Bugün Bingl iline bağlı Yedisu ilçesinin bulunması, Orta Asya'da "Yedisu" bölgesinde Türklerin geçmişte ve günümüzde faaliyet göstermiş olmaları da Türklerin yer adları vermedeki tutumlarının dokuma sanatına yansımaları olarak değerlendirilebilir.

2.3. Heybesulu motifi: Yağcıbedir yörüklerinin atlarının sırtındaki heybelerde bulunan, köylülerin "*am kobağı*" olarak da ifade ettikleri 'heybesulu' motifi, halılardaki kenar desenlerini oluşurmaktadır. Görünümü itibarıyla am kozası, çift taraflı tarak ve ok biçiminde olan bu motif mavi, beyaz gibi renklerde işlenmektedir. Erkek evi çeyiz halılarında görülen motifin, erkeğin gücünü, yiğitliğini, yürekliliğini ve üstünlüğünü gösterdiği ifade edilebilir. Kenar motifi olarak kullanılmasının bir diğer anlamı da; erkeğin her zaman ailesini koruyabileceğinin, sorumluluğunu devam ettirebileceğinin göstergesi olmasıdır (Bozkurt, 2020:715).

2.4. Kpekdişi motifi: Kpekdişi motifinin Yağcıbedir yrkleri arasında bir diğer adı "*Kiik Su*"dur. İnsan yaşamının 30 ve 40 yaşları arasındaki olgunluk dneminini sembolize etmektedir (Bozkurt, 2020:717).

2.5. Küpeli su: Hatay, Afyon, Aydın, Balıkesir, Eskişehir, Gümüşhane, Adana, Kars, Konya, Kütahya, Sivas, İçel, Ardahan vb. birçok yörenin kilim ve halı motiflerinde görülen

küpe motifi genç kızın evlenme isteğini belirtir. Ailesine doğrudan evlenme isteğini söyleyemeyen genç kız dokuduğu veya işlediği el işlerine küpe motifi yaparak bu isteğini estetik bir şekilde dile getirmiştir. Günlük hayatta küpe türlerinde görülen zenginlik küpe motiflerine de yansımıştır. Küpenin Kırgız, Kazak, Özbek Türklerinde evlilik veya nişanlılık göstergesi olarak kullanıyor olması da ortak mirasımızın motifler yoluyla bilinçaltımızda devam ettirildiğinin bir göstergesidir (Erdoğan, 2022: 261).

2.6. Suyolu motifi: Su, insanlar için en önemli ihtiyaçtır. Bu motifi insanlar her zaman kullanmışlardır. Kurak bölgelerdeki türbelerin birçoğunun kubbesinde suyolu motifi görülür. Bu motifler yapıldıkları veya üretildikleri malzemenin türüne göre değişiklik gösterirler (Ergüder, 2009:159). Hakkâri, Hatay, Kayseri, Konya, Sivas, Adıyaman, Aydın, Erzurum, Gümüşhane, Bayburt gibi birçok yörenin kilimlerinde görülen suyolu motifi bereket ve bolluk sembolüdür.

Bu göstergeleri doğru okumak için kültüre yabancı olmamak, motifin yaşadığı dönemin sosyolojisine de hâkim olmak gerekir.

3. Yapılarına Göre Su ve Suyolu Motif Adları

3.1. Tek Sözcükten Oluşan Su ve Suyolu Motif Adları

Su ve suyolu motifleri ile ilgili adlandırmalar genellikle kelime grupları yapısıyla kurulmuş olsa da tek sözcükten oluşan adlandırmalar da vardır. “*dırnak, elek, eğrimce, gelebere, kozalak, muska,*” buna örnek olarak verilebilir.

3.2. Kelime Gruplarından Oluşan Su ve Suyolu Motif Adları

3.2.1. Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısıyla Kurulmuş Su ve Suyolu Adları

Albay suyu, anahtar suyu, avasallı suyu, boncuk suyu, Cafer suyu, çakmak suyu, çingen suyu, çitme suyu, çorap suyu, çubuk suyu, deve suyu, diş suyu, eğrice suyu, eğrim su, elma suyu, etem suyu, gavur suyu, gelinağlatan suyu, gemi suyu, gemici suyu, goldür suyu, Hacı Recep suyu, Hayta Mehmet suyu, heybe suyu, hocalar suyu, imam suyu, kadın kaşı, kanaviçe suyu, kenar suyu, kıyı suyu, Koca Mustafa suyu, kocagöt suyu, kutu suyu, küçük albay suyu, makas suyu, motorizi suyu, muallim suyu, Payam suyu, peşkir suyu, sandıksili suyu, sarmaşık suyu, Sille suyu, şamar suyu, torba suyu, tutkaç suyu, tutmaç suyu, yılan suyu, yıldız suyu.

3.2.2. Belirtili İsim Tamlaması Yapısıyla Kurulmuş Su ve Suyolu Adları

Belirtili isim tamlaması yapısıyla kurulan su motifleri ile ilgili adlandırmaların genellikle özel isimlerle kurulmuştur.

Abbasın suyu, altınbaşın suyu, Haççanın suyu, Hüsnünün suyu, kilimin suyu.

3.2.3. Sıfat Tamlaması Yapısıyla Kurulmuş Su ve Suyolu Adları

Acılı su, ak su, akli su, anahtarlı su, atlı su, aykırı su, baklava su, beş su, bıçaklı su, bıçıklı su, kilitli su, boncuk su, boncuklu su, bölüklü su, bulanık su, büyük su, cücükli su, çakmaklı su, çengelli su, çengelli sarı su, çıntıklı su, çiçek su, çiçekli su, çiçekli dar su, çöreklı su, çolak su, dalgalı su, dar su, tanalı su, dikmeli su, eğri su, eğrili su, ekmekli su, elli su, elma su, elmalı su, erik su, gara su, gedirgeli su, gen su, geniş su, goca su, güllü su, sümbüllü su, iç su, ince su, incili su, incirli su, kâğıt su, kara su, karışık su, kaydırmalı su, kırmızı toplu su, kilitli su, kuş su, küçük su, küçük toplu su, küpeli su, küreklı su, ladik su, laleli su, leblebili su, mavi su, minareli su, nacaklı su, papatyalı su, paralı su, renkli su, çakmaklı su, saksılı imam suyu, sarılı su, sülük- lü su, süpürgeli su, şeker su, şaşırtmaca su, tanalı su, taraklı su, testereli su, top su, toplu su, üzüm su, yabalı su, yangaşı su, yarıkukan su, yarımgagak su, yazılı su, yılanlı su, yıldız su, yıldızlı dar su, z su, zeki su, zikzaklı su, zülüf su.

Tablo 1: Su ve Suyolu İle İlgili Adlandırmalar ve Bunların DS, TS ve GTS'ye Yansıması

Sıra No	Motif Adı	Yöresi	Tarandığı Kaynak	Sözlüklere Yansıması		
				DS	TS	GTS
1	Abbasın suyu	Ladik/Konya	Karataş, 2013:222	(-)	(-)	(-)
2	acılı su	Eskibirecik, Yük- selen/ Konya	Karataş, 2013:222	(-)	(-)	(-)
3	Akarsu	Silifke/Mersin	Karataş, 2013:223	(-)	(-)	(-)
4	aklı su (koca emine suyu)	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:224	(-)	(-)	(-)
5	Aksu	Döşemealtı/ Antalya, Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:225	(-)	(-)	(-)
6	albay suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:225	(-)	(-)	(-)
7	altınbaşın suyu	Eşme/Uşak	Karataş, 2013:226	(-)	(-)	(-)
8	anahtar suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:227	(-)	(-)	(-)
9	anahtarlı su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:227	(-)	(-)	(-)
10	atlı su	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:229	(-)	(-)	(-)
11	Avsallı suyu	Antalya	Karataş, 2013:229	(-)	(-)	(-)

Songül ERDOĞAN

12	aykırı su	Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:230	(-)	(-)	(-)
13	baklava su	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:233	(-)	(-)	(-)
14	belinden tutmalı (kilitli su)	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:233	(-)	(-)	(-)
15	beşsu (beşin suyu)	Kırşehir	(Erdoğan, 2021: 79)	(-)	(-)	(-)
16	bıçaklı su (bakla- va kesim, almalı su)	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:238	(-)	(-)	(-)
17	bıçkılısu	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 79	(-)	(-)	(-)
18	boncuk su	Karaman	Karataş, 2013:240	(-)	(-)	(-)
19	boncuk suyu	Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:241	(-)	(-)	(-)
20	boncuklu su	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:241	(-)	(-)	(-)
21	bölüklü su (kes- tane yapra- ğı, çınar yaprağı, ta- rak su)	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:241	(-)	(-)	(-)
22	bulanık su	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:243	(-)	(-)	(-)
23	büyük su	Dazkırı/ Afyonka- rahisar	Karataş, 2013:244	(-)	(-)	(-)
24	Cafer suyu	Milas/Muğla	Karataş, 2013:244	(-)	(-)	(-)
25	cücüklüsü	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 79	(-)	(-)	(-)
26	çakmak suyu	Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:244	(-)	(-)	(-)
27	çakmaklı su	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:244	(-)	(-)	(-)
28	Çapraz	Manavgat/ Antalya	Görgeç, 2021:58	(-)	(-)	(-)
29	çengelli sarı su	Senirkent/ Antalya	Karataş, 2013:253	(-)	(-)	(-)

Isparta						
30	engelli su	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:253	(-)	(-)	(-)
31	ıntıklı su	Emirdağ/ Afyonkara- hisar	Karataş, 2013:255	(-)	(-)	(-)
32	iek su	Karaman	Karataş, 2013:257	(-)	(-)	(-)
33	iekli dar su	Mersin	Karataş, 2013:257	(-)	(-)	(-)
34	iekli su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:257	(-)	(-)	(-)
35	ingen suyu	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:259	(-)	(-)	(-)
36	itme suyu	Yağıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:259	(-)	(-)	(-)
37	olak su	Dursunbey/ Balıkesir	Karataş, 2013:260	(-)	(-)	(-)
38	orapsuyu (so- lakkıvrım, kaynak	Kırşehir	Erdoğan, 2021:79	(-)	(-)	(-)
39	örekli su	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 80	(-)	(-)	(-)
40	ubuk suyu	Avanos/ Nevşehir	Karataş, 2013:260	(-)	(-)	(-)
41	dalgalı su	Bodrum/Muğla	Karataş, 2013:261	(-)	(-)	(-)
42	darsu	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 80	(-)	(-)	(-)
43	deve suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:264	(-)	(-)	(-)
44	develi su	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:264	(-)	(-)	(-)
45	dırmak (tanalı su)	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:265	(-)	(-)	(-)
46	dikmeli su	Emirdağ/ Afyonkara- hisar	Karataş, 2013:265	(-)	(-)	(-)
47	diş suyu	Antalya	Karataş, 2013:267	(-)	(-)	(-)
48	eğri su	Antalya	Karataş, 2013:270	(-)	(-)	(-)
49	eğrice suyu	Alanya/Antalya	Karataş, 2013:270	(-)	(-)	(-)
50	eğrili su (yangaş-	Ayvacic/ hisar	Karataş, 2013:270	(-)	(-)	(-)

Songül ERDOĞAN

	lı su, yarı- kukan su)	Çanakkale				
51	eğrim su	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:270	(-)	(-)	(-)
52	eğrimce (sarılı su)	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:270	(-)	(-)	(-)
53	ekmekli su	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:271	(-)	(-)	(-)
54	elek (makas suyu)	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:273	(-)	(-)	(-)
55	elli su (yabalı su, yangaşlı su)	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:275	(-)	(-)	(-)
56	elma su	Taşkale/ Karaman	Karataş, 2013:276	(-)	(-)	(-)
57	elma suyu	Ayvacık/ Çanakkale, Yahyalı/ Kayseri	Karataş, 2013:276	(-)	(-)	(-)
58	elmalı su	Kırşehir	Karataş, 2013:276	(-)	(-)	(-)
59	erik su	Hereke/Kocaeli	Karataş, 2013:277	(-)	(-)	(-)
60	ethem suyu	Konya	Karataş, 2013:277	(-)	(-)	(-)
61	gara su	Fethiye/Muğla	Karataş, 2013:279	(-)	(-)	(-)
62	gara sulu	Kula/Manisa	Karataş, 2013:271	(-)	(-)	(-)
63	gavursuyu	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 80	(-)	(-)	(-)
64	gedirgeli su	Eskibirecik, Yük- selen/ Konya	Karataş, 2013:280	(-)	(-)	(-)
65	gelebere (başlı su)	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:280	(-)	(-)	(-)
66	gelinağlatan suyu	Kırşehir	Erdoğan, 2021:80	(-)	(-)	(-)
67	gemi suyu	Döşemealtı/ Antalya, Ku- la/ Manisa, Mi- las/ Muğla	Karataş, 2013:281	(-)	(-)	(-)

68	gemici suyu	Toros Yörükleri/ Antalya	Karataş, 2013:281	(-)	(-)	(-)
69	gen su	Gördes/Manisa	Karataş, 2013:281	(-)	(-)	(-)
70	geniş su	Kırşehir	Erdoğan, 2021:81	(-)	(-)	(-)
71	goca su	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:283	(-)	(-)	(-)
72	goldür suyu (çengelli su, kocagöt su)	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:288	(-)	(-)	(-)
73	güllü su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:290	(-)	(-)	(-)
74	güllü (sümbüllü su)	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:290	(-)	(-)	(-)
75	Hacı Recep suyu	Kula/Manisa	Karataş, 2013:291	(-)	(-)	(-)
76	Haççanın suyu	Küçükmuhsine/ Konya	Karataş, 2013:290	(-)	(-)	(-)
77	Hayta Mehmet suyu	Eskibirecik, Yük- selen/ Konya	Karataş, 2013:290	(-)	(-)	(-)
78	heybe suyu (çam kozalağı, koca su, ko- zalak)	Yağcıbedir/ Balıkesir Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
79	hocalar suyu	Fethiye/Muğla	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
80	Hüsnünün suyu	Ladik/Konya	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
81	iç su	Bodrum/Muğla	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
82	ince su	Çanakkale	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
83	incili su	Aydın, Yağcıbe- dir/ Balıkesir, Berga- ma/İzmir	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
84	incirli su	Kula/Manisa	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)
85	Kadınkaşı	Yuntdağı/ Konya	Karataş, 2013:294	(-)	(-)	(-)

Songül ERDOĞAN

	(yılan suyu)	Manisa				
86	kâğıt su	Karaman	Karataş, 2013:299	(-)	(-)	(-)
87	kara su	Ilgın/Konya	Karataş, 2013:301	(-)	(-)	(-)
88	karadaş suyu	Alanya/Antalya	Karataş, 2013:301	(-)	(-)	(-)
89	kanaviçe suyu	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 81	(-)	(-)	(-)
90	karanfil suyu	Bodrum/Muğla	Karataş, 2013:303	(-)	(-)	(-)
91	karanfilli su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:303	(-)	(-)	(-)
92	Karasu	Kemalpaşa/ İzmir	Karataş, 2013:303	(-)	(-)	(-)
93	Karasulu	Kula/Manisa	Karataş, 2013:303	(-)	(-)	(-)
94	karınca suyu (goldür su- yu)	Milas/Muğla	Görgeç,2021:638	(-)	(-)	(-)
95	karışık su	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:303	(-)	(-)	(-)
96	kaydırmalı su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:306	(-)	(-)	(-)
97	kenar suyu	Hakkari, Tarsus/ Mersin, Van	Karataş, 2013:309	(-)	(-)	(+)
98	kırmızı toplu su	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:309	(-)	(-)	(-)
99	kıyı suyu	Yağcıbedir/ Balıkesir, Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:313	(-)	(-)	(-)
100	kilim suyu	Kula/Manisa	Karataş, 2013:314	(-)	(-)	(-)
101	kilitli su (belin- den tutmalı)	Tarsus/Mersin, Sarayönü/ Konya,	Karataş, 2013:314	(-)	(-)	(-)
102	Koca Mustafa suyu	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:315	(-)	(-)	(-)
103	koca su	Döşemealtı/ Antalya, Ye- nice/ Çanakkale	Karataş, 2013:315	(-)	(-)	(-)
104	kocagöt suyu	Ayvacık/	Karataş, 2013:315	(-)	(-)	(-)

Çanakkale							
105	kozalak (heybe suyu)	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:320	(-)	(-)	(-)	
106	kuş su	Karaman	Karataş, 2013:325	(-)	(-)	(-)	
107	kutu suyu	Mut, Silifke/ Mersin	Karataş, 2013:326	(-)	(-)	(-)	
108	küçük albay suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:326	(-)	(-)	(-)	
109	küçük su (küçük nakış)	Ayvacı/ Çanakkale, Dazkırı/ Afyonkara- hisar	Karataş, 2013:327	(-)	(-)	(-)	
110	küçük toplu su	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:327	(-)	(-)	(-)	
111	küpeli su	Tarsus/Mersin	Karataş, 2013:328	(-)	(-)	(-)	
112	kürekli su (mekik)	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:328	(-)	(-)	(-)	
113	Ladik su	Karaman	Karataş, 2013:328	(-)	(-)	(-)	
114	laleli su	Antalya	Karataş, 2013:329	(-)	(-)	(-)	
115	leblebili su	Avanos/ Nevşehir, Kırşehir	Karataş, 2013:329 Erdoğan, 2021: 83	(-)	(-)	(-)	
116	makas suyu	Ayvacı/ Çanakkale	Karataş, 2013:330	(-)	(-)	(-)	
117	mavi su	Küçükmuhsine/ Konya	Karataş, 2013:331	(-)	(-)	(-)	
118	mekik (kürekli su)	Ankara	Karataş, 2013:331	(-)	(-)	(-)	
119	mekik (makas suyu)	Ayvacı/ Çanakkale	Karataş, 2013:332	(-)	(-)	(-)	
120	minareli su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:334	(-)	(-)	(-)	
121	motorizi suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:335	(-)	(-)	(-)	
122	muallim suyu	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 83	(-)	(-)	(-)	

Songül ERDOĞAN

123	muska (tutmaç suyu)	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:336	(-)	(-)	(-)
124	nacaklı su	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:336	(-)	(-)	(-)
125	papatyalı su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:340	(-)	(-)	(-)
126	paralı su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:341	(-)	(-)	(-)
127	Payam suyu	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:342	(-)	(-)	(-)
128	peşkil suyu	Milas/Muğla	Karataş, 2013:343	(-)	(-)	(-)
129	renkli su	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:345	(-)	(-)	(-)
130	S (çakmaklı su)	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:346	(-)	(-)	(-)
131	saksılı imam suyu	Çanakkale	Yarmacı, Başaran, 2019: 155	(-)	(-)	(-)
132	sandıksili suyu	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:349	(-)	(-)	(-)
133	sarı su	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:350	(-)	(-)	(-)
134	sarmaşık suyu	Karapınar/ Konya	Karataş, 2013:350	(-)	(-)	(-)
135	Sille suyu	Konya	Karataş, 2013:355	(-)	(-)	(-)
136	Su	Döşemealtı/ Antalya, Kır- şehir, Silifke/ Mersin, Ereğli/ Konya, Ava- nos/ Nevşehir, Taşpınar/ Niğde	Karataş, 2013:356	(+)	(-)	(-)
137	su yolu	Afyonkarahisar, Ankara, An- talya, Eş- me/Uşak, Hakkari, Gülnar/ Mersin, Van	Karataş, 2013:357	(+)	(-)	(-)

138	sülüklü su	Bodrum, Milas/ Muğla	Karataş, 2013:357	(-)	(-)	(-)
139	süpürgeli su	Kırşehir	Erdoğan, 2021: 84	(-)	(-)	(-)
140	şeker su	Karaman	Karataş, 2013:359	(-)	(-)	(-)
141	şamar suyu	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:358	(-)	(-)	(-)
142	şşırtmaca su (tavşan tepmesi)	Ayvacic/ Çanakkale	Karataş, 2013:358	(-)	(-)	(-)
143	taraklı su	Bergama/İzmir, Eşme/Uşak	Karataş, 2013:362	(-)	(-)	(-)
144	testereli su	Bodrum, Milas/ Muğla	Karataş, 2013:365	(-)	(-)	(-)
145	top su	Eskibirecik, Yük- selen/ Konya, Ka- raman	Karataş, 2013:367	(-)	(-)	(-)
146	toplu su (çilekli su)	Konya	Karataş, 2013:368	(-)	(-)	(-)
147	torba suyu	Ayvacic/ Çanakkale	Karataş, 2013:368	(-)	(-)	(-)
148	tutkaç suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:370	(-)	(-)	(-)
149	tutmaç suyu	Döşemealtı/ Antalya	Karataş, 2013:370	(-)	(-)	(-)
150	üzüm su	Bergama/İzmir	Karataş, 2013:373	(-)	(-)	(-)
151	yabalı su	Ayvacic/ Çanakkale	Karataş, 2013:374	(-)	(-)	(-)
152	yarım gagak su	Sivrihisar/ Eskişehir	Karataş, 2013:377	(-)	(-)	(-)
153	yarım makas suyu	Ayvacic/ Çanakkale	Karataş, 2013:377	(-)	(-)	(-)
154	imam suyu	Çanakkale	Yarmacı, Başaran, 2019: 155	(-)	(-)	(-)
155	yazılı su	Milas/Muğla	Karataş, 2013:378	(-)	(-)	(-)

Songül ERDOĞAN

156	yılanlı su	Yeşilova/Burdur	Karataş, 2013:381	(-)	(-)	(-)
157	yılan suyu (kadın kaşı)	Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:381	(-)	(-)	(-)
158	yıldız su	Karaman	Karataş, 2013:382	(-)	(-)	(-)
159	yıldız suyu	Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:382	(-)	(-)	(-)
160	yıldızlı dar su	Mersin	Karataş, 2013:383	(-)	(-)	(-)
161	Z su (sirkeli su)	Yağcıbedir/ Balıkesir	Karataş, 2013:385	(-)	(-)	(-)
162	zeki su	Yuntdağı/ Manisa	Karataş, 2013:382	(-)	(-)	(-)
163	zizaklı su	Kırşehir	Karataş, 2013:386	(-)	(-)	(-)
164	zülûf su	Ayvacık/ Çanakkale	Karataş, 2013:387	(-)	(-)	(-)

4. Sonuç

Halı dokuma, oya, örgü gibi birçok el sanatında “su ve suyolu” ifadeleri kullanılmıştır. Bütün el sanatlarında kullanımına bakıldığı zaman su ve suyolu motiflerinin bir şerit gibi ortaya konulan sanat eserinin kenar kısmında kullanıldığı görülmektedir. Ana motiflere geçmeden kullanılan su ve suyolu motifleri halı, kilim gibi dokumalarda dokunan eserin etrafını çevirerek bir kale gibi ana motifleri kuşatmaktadır. Bu kuşatmanın hem görsel bütünlüğü sağlamak hem de suyun koruyucu gücünden faydalanmak amacıyla yapıldığını düşünmek gerekebilir.

Birçok kültürde olduğu gibi dört elementten biri olan suyun el sanatlarında kullanılması ve buna çeşitli anlamlar yüklenmesi tesadüf değildir. İnsanlar yaşamlarını devam ettirmek için yerleşim alanlarını suya yakın bölgelere kurarlar. Hatta suyla çevrili alanları tercih ederek korunma açısından kendilerine bir kalkan da oluşturmaktadırlar. Su ve suyolu olarak kullanılan farklı renk ve genişliklerde olan bu kenar bordürleri kullanılan motiflerle birleşerek doğumu, yaşamı, korunmayı, ölümü ve bazı duyguları aktaran semboller hâline dönüşmüşlerdir. Su ve suyolu motifleri doğrudan söylemeye cesaret edilemeyen sözlerin sessiz lisanı olmuşlardır.

Genellikle kullanılan motifin adına, rengine, büyüklüğüne, bulunduğu yere göre adlandırılan su ve suyolu motifleri sadece el sanatları açısından değil Türk dilinin söz varlığı açısından da büyük önem arz etmektedir. Burada verdiğimiz su ve suyolu ile ilgili 164 adlandırmanın sadece ikisinin *Derleme Sözlüğü*'ne yansıdığı, *Güncel Türkçe Sözlük* ve *Tarama Sözlüğü*'ne ise hiç yansımadığı görülmektedir. Hazır makine işi ürünlerin el emeği ürünlere galebe çaldığı günümüzde, kaybolan sadece el emeği ürünler değil dilden sosyolojiye, güzel sanatlardan felsefeye birçok alanın da veri kaynaklarıdır.

Su ve suyolu ile adlandırmalar yapılırken tek sözcükten oluşan su adları sınırlı sayıdadır. Türk dilinde su ve suyolu ile ilgili adlandırmaların genellikle sıfat tamlaması ya da belirtisiz isim tamlaması kalıbında oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda dokuma, oya, nakış gibi el sanatlarında terim türetirken birleşik sözcüklerden daha çok faydalandığı söylenebilir.

Sınırlı sayıda da olsa “su” yerine bordür kelimesinin tercih edildiği yayınlar görülebilmektedir. Türkçe bir sözcük yerine Fransızca olan “bordür” kelimesinin kullanılması Türk dili açısından olumsuz bir durumdur. Bu noktada bu alanda çalışan kişilerin “bordür” kelimesini kullanmadan önce “su” kelimesinin kavram alanlarına dikkat etmesi ve bu yönde bir tercih yapması daha doğru olacaktır.

Terim olarak “su” kelimesinin kullanıldığı illere baktığımızı zaman Ege, Akdeniz, Marmara ve İç Anadolu bölgelerindeki illerde bu kullanımın daha yaygın olduğu görülür. Bunun sebebi olarak bu bölgelerde “su” ifadesinin kullanılmamasından ziyade bölgesel çalışmaların daha az yapılmış olması gösterilebilir.

Su, mevcut gücü ile hayatın kaynağı olabileceği gibi hayatın sonunu belirleyen ezici güç de olabilmektedir. Bu yönleriyle ilahi bir niteliğe sahiptir. Bu özelliği ile su; hem yaratılışı hem de sonu belirler. Suyun ilahi boyutunu halı, kilim, oya, nakış gibi el sanatlarında da görmek mümkündür. Su ve suyolu motiflerinin eserin sadece giriş bölümünde olmayıp tamamını kuşatması suyun koruyucu yönünün el sanatlarına yansımadır. “Yer gök hiçbir şey yokken dünya ıssız bucaksız sulardan ibaretti.” diye başlayan yaratılış destanında olduğu gibi el sanatlarında da ana motiflere geçilmeden önce “su motifleri” nin yer alması, “yedi su” motifinin kullanılarak yedi kat göğün temsil edilmesi tesadüf olmasa gerekir. Özellikle halıya başlamadan önce dokunan kilim kısmına “topraklı” adı verilmesi toprak, hava ve su üçlemesinin bir parçası olarak düşünülebilir.

Göstergebilim açısından bakıldığında sınırlı sayıda su motifinin anlamına değinilmiştir. Diğer su ve suyolu motifleri ile ilgili herhangi bir açıklamaya gidilmemiş olması bunların gösterge değeri olmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Bu bağlamda alan araştırması yaparken kaynak kişilere motiflerin ne anlama geldiği ile ilgili soruların sorulması ve bunların kaydedilmesi anlam bilim açısından yeni kapılar açılmasına sebep olabilir.

Dokuma, nakış, oya vb. el sanatlarında da eserin etrafında su ve suyolu motiflerini görmek mümkündür. Bu motifler kendi içerisinde farklı anlamlar taşımakta ve ait olduğu toplumun hafızasını da yansıtmaktadır. Malzemesi ip, kumaş ve emek olan el emeği göz nuru eserleri değerlendirirken bunları bir ürün olarak değil, ait olduğu toplumun kimliği, farklı kültürlerin sentezi olarak da değerlendirmek gerekir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Acıpayamlı, O. (1976). *Zanaat Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akpınar, H. (2021). Musikî ve Su Arasındaki İlişkinin Çeşitli Boyutları. *İstem*, 19(38), 155-168.
- Bayat, F.; Çınar, M. A. (2008). *Eski Türkçe Sözlük*, İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Baysal, N. (2019). Türk Halk Kültüründe Su. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk Halı Sanatında Kullanılan Motiflerin Anlamları: Sındırgı- Yağcıbedir Halıları Üzerine Göstergibilimsel Bir Analiz. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(1), 697-731.
- Demir, H. (2019). Eski Türklerde Su Kültü ve Anadolu Selçuklu Mimarisi Üzerindeki Etkileri. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 23-46.
- Derleme Sözlüğü*, (1993), 10.Cilt, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyükten Günümüze Anadolu Motifleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erdoğan, S. (2021). Kırşehir Yöresinden Tespit Edilen Dokumacılık Terimleri (İsimler). *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 50, 69-93.
- Erdoğan, S. (2022). *Türkiye Türkçesinde Oya ve Dantel El Sanatları ile İlgili Söz Varlığı*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Erdoğan, S. (2022). Türk Dünyasında Unutulmuş Bir Gösterge Olarak “Küpe” ve “Küpe Motifi”, *9. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu (7-10 Haziran 2022/Niğde) Bildiriler Kitabı*, Cilt 1,s. 253-264. İstanbul: Çizgi Kitabevi.

- Ergüder, A. A. (2009), Kars Yöresi Düz Dokumaları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- Görgeç, C. (2021). *Açıklamalı Manavgat Ağzı Sözlüğü*, Konya: Palet Yayınları.
(<https://sozluk.gov.tr/>).
- İleri, C. (2008). *Eskişehir İli Mihalıççık İlçesi ve Yöresi Ağzıları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaplanoğlu, M. (2010). Ardahan Yöresi Düz Dokumaları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karataş, M. (2013). *Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları, Anadolu Sahası*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Ocak, A. Y. (1993). *Bektaşı Menakıbnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*, İstanbul: Enderun Yayınevi.
- Oymak, İskender (2010). Anadolu'da Su Kültünün İzleri. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 35-55.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, (Ed. Emine Yılmaz, Nurettin Demir), Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Turan, O. (1994). *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Türkyılmaz, A. (2013). İslamiyet Öncesi Türklerde Su Kültü ve Günümüzdeki Yansımaları. *Bilim ve Kültür- Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 83-100.
- Uçar, H. (2020). Bir Kültürün Özellikleri: Türklerde Su Kültü, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 7, 24-47.
- Ulutürk, M. (2010). Dinlerde Su Tasavvurları. *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya Büyükşehir Belediyesi.
- (https://www.academia.edu/2426028/Dinlerde_Su_Tasavvurlar%C4%B1 21.09.2023)
- Yarmacı, H. ve F. N. Başaran (2019). Çanakkale İli Çan Halıları, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 149-163.

Extended Summary

Water is of great importance for the continuation of living life. It is unthinkable to sustain life without water. For this reason, water has been the basic need of mankind in every period and has fed people materially and spiritually. In many societies, beliefs about water, which is considered sacred, have emerged and it is believed that water has protective power. People have continued their living spaces close to water. The inseparable unity of water and human beings is also reflected in the works of art created. It is possible to see traces of this unity in handicrafts such as weaving, knitting and embroidery.

The word "water" is found in every period of the Turkish language that can be followed by texts. Apart from its use in daily life, the word "water", which is also used in different fields, has been used as a term in handicrafts. Although the words "border", "dikme" and "yolak" are also used in the same sense, the word "water" is preferred in the naming of motifs.

As in many cultures, it is no coincidence that water, one of the four elements, is used in handicrafts and various meanings are attributed to it. People build their settlements close to water in order to continue their lives. They even create a shield for themselves in terms of protection by preferring areas surrounded by water. These borders in different colors and widths, which are used as water and waterways, have become symbols that convey birth, life, protection, death and some emotions by combining with the motifs used. Water and waterway motifs have become the silent language of words that dare not be spoken directly.

There are many water motifs especially in weaving. These motifs are named according to their various qualities, and these names have an important place in the vocabulary of Turkish. In this study, water, which is the main source of living life, the use of water in handicrafts and motif names related to water are included. Although different sources were examined in the determination of motif names in Turkish language, Mustafa Karataş's work titled "Türk Dilinde Yanış (Motif) Adları -Anadolu Sahası" has been the main source from which we reached the motif names related to water because it is the most comprehensive study in this field. The names related to water and waterway in other works that we scanned, which are not included in this source, are also shown by giving the source. With this study, it has been tried to reveal the vocabulary of the Turkish language in this field and to reveal that cultural structure and beliefs are effective in the naming of handicrafts.

When we look at the use of water and waterway motifs in all handicrafts, it is seen that they are used on the edge of the artwork like a strip. Water and waterway motifs, which are used without passing to the main motifs, surround the main motifs like a castle by surrounding the woven work in weavings such as carpets and rugs. It may be necessary to think that this encirclement was done both to ensure visual integrity and to benefit from the protective power of water.

Water and waterway motifs, which are usually named according to the name, color, size and location of the motif used, are of great importance not only in terms of handicrafts but also in terms of the vocabulary of the Turkish language. It is seen that only two of the 164 names related to water and waterway that we have given here are reflected in the Compilation Dictionary, and none are reflected in the Current Turkish Dictionary and the Tarama Dictionary. It is possible that there are other names besides these. In today's world where ready-made machine-made products dominate handcrafted products, it is not only the handcrafted products that are lost, but also the data sources of many fields from language to sociology, from fine arts to philosophy.

While naming water and waterways, water names consisting of a single word are limited in number. It is seen that the names related to water and waterway in Turkish language are generally formed in the

form of adjective phrase or unspecified noun phrase. In this context, it can be said that compound words are utilized more when deriving terms in handicrafts such as weaving, needlework and embroidery.

When I look at the provinces where the word "water" is used as a term, it is seen that this usage is more common in the provinces in the Aegean, Mediterranean, Marmara and Central Anatolia regions. The reason for this may be that regional studies have been carried out less in these regions rather than the fact that the term "water" is not used in these regions.

In terms of semiotics, the meaning of a limited number of water motifs was mentioned. The fact that there is no explanation about the other water and waterway motifs should not be interpreted that they have no semiotic value. In this context, while conducting field research, asking questions to the informants about the meaning of the motifs and recording them may open new doors in terms of semiotics.

Water can be the source of life with its existing power, or it can be the overwhelming force that determines the end of life. In these aspects, it has a divine quality. With this feature, water determines both the creation and the end. It is possible to see the divine dimension of water in handicrafts such as carpets, rugs, needlepoint and embroidery. The fact that water and waterway motifs are not only in the introduction part of the work, but also encompass the entire work is a reflection of the protective aspect of water in handicrafts. It should not be a coincidence that "water motifs" are included before the main motifs in handicrafts, as in the creation epic that begins with "When there was nothing in the sky and earth, the world consisted of desolate waters." It should not be a coincidence that the "seven waters" motif is used to represent the seven layers of heaven. In particular, the fact that the part of the rug woven before starting the carpet is called "earthy" can be considered as the trinity of earth, air and water.

In handicrafts such as weaving, embroidery, needlepoint, etc., it is possible to see water and waterway motifs around the work. These motifs carry different meanings within themselves and reflect the memory of the society to which they belong. When evaluating handcrafted works of art, the materials of which are rope, fabric and labor, it is necessary to evaluate them not only as a product, but also as the identity of the society to which they belong and the synthesis of different cultures.